

SPOR HUKUKUNDA TAHKİM

Dr. Selami Özsoy
Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Özet

Sporun tüm dünyada ekonomik anlamda genişleyerek son dönemde bir endüstri halini alması, yaşanan uyuşmazlıklara karşı genel hukuk sistemlerinin dışında, özel bir spor hukuku alanı doğmasına neden olmuştur. Uyuşmazlıkların ve itirazların sporun yapısına uygun şekilde kısa sürede çözümlenmesi amacıyla tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de özel tahkim kurulları oluşturulmuştur. 1991 yılında özerk yapıya kavuşan Futbol Federasyonu bünyesinde kurulan tahkim kurulunun ardından özerkleşen diğer federasyonlar için Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde bir tahkim kurulu oluşturulmuştur. FIFA'nın da 2003 yılından bu yana kararlarının bağlayıcılığını kabul ettiği Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), spor alanında oluşan hukuki ihtilafları hakemler aracılığıyla çözümlenmektedir. 2007 yılındaki kanun değişikliğiyle Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu'nun atamasıyla göreve getirilmesi kararlaştırılan TFF Tahkim Kurulu'nun, CAS'ın Uluslararası Olimpiyat Komitesi'yle bağlarını koparması örneğinde olduğu gibi, bağımsızlık ve tarafsızla ilgili endişeleri gideren bir atanma yöntemine kavuşturulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor Hukuku, Futbol, Tahkim.

Giriş

20. yüzyılda bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, insanların hayat standartlarını değiştirmiş, ortaya çıkan serbest zamanların değerlendirilmesinde spor ilk sırayı alan uğraşların başında gelmiştir. Sağlığı korumak, eğlenmek, sosyalleşmek amacıyla yapılan spor faaliyetleri, geride bıraktığımız yüzyılda amatörlük sürecinden çıkarak günden güne artan bir profesyonellik anlayışı içinde ele alınmaya başlanmış ve günümüzde artık ilk 10 sektör arasında sayılan bir büyüklüğe ulaşmıştır.

Sporcular, kulüpler, federasyonlar, uluslararası federasyonlar ekseninde karmaşık bir yapıya sahip olan sportif faaliyetlerinin yerine getirilmesi sürecinde ortaya çıkan hukuki problemlerin çözüme kavuşturulması; disiplinler arası bir bilim dalı olan spora yeni bir alan daha kazandırmış, spor hukukunun ayrı bir alan olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Hukuk sistematiği açısından ele alındığında özel hukukun bir parçası olduğu görülen spor hukukunun, sporun kendine has dinamik yapısına bağıntılı olarak yapılanması ve işlemesi, beklenen bir olgudur.

Spor hukuku, sporcular ile kulüpler, kulüpler ile kulüpler, kulüpler ile federasyonlar veya sporun diğer sükeleri arasında ortaya çıkan problemlerin çözümüne spor ruhuna uygun hukukun genel ilkeleriyle bağdaşır çözümler bulan bir disiplindir (GENÇ, 1998: 61).

Dar anlamda spor hukuku: 1) sporcuların hakları ve yükümlülüklerini düzenleyen kuralları; 2) spor kuruluşlarının yapısını, faaliyetlerini ve aralarındaki ilişkileri; 3) antrenörler başta olmak üzere sportif yaşamı yönetenlerin eylemlerini, yükümlülüklerini ve sorumluluklarını; 4) spor gerçek ve tüzel kişilerinin davranışlarını; 5) sporda fair-play'i; 6) sporda yargı organlarının hukuki varlığını ve bunların ihtilafları usul ve esastan çözümlenme kurallarını içerir. Geniş anlamda spor hukuku ise: 1) bireyin spor yapma ve sportif faaliyetlere özgürce katılma hakkını; 2) sportif faaliyet ve ilişkilerinin sosyal güvenlik ve iş hukuku boyutunu; 3) profesyonel spor aktörlerinin hak ve ilişki düzenlemesini; sporda şiddet, doping,

ceza ve disiplin hukuku kapsamına giren eylemler gibi olumsuz davranışların önlenmesini; 5) sporda adalet ve barışın sağlanmasına yönelik her türlü önlem ve kurumu; 6) uluslararası spor yarışmalarının yapılabilmesi için gerekli kişi, kurum, kuruluş ve devletler düzeyinde kuralları ve bunlar arasındaki ilişkileri içerir (ERKİNER, 2002).

Sporun çok hızlı bir şekilde gelişmesi, ortaya çıkan sorunların artması, hızlı ve pratik şekilde çözüm bulunması gereğini doğurmaktadır. Spor alanında yaşanan uyuşmazlıkların giderilmesinde, hızlı ve kesin bir çözüm yolu olması nedeniyle tahkim sıkça başvurulan bir hukuk prosedürüdür.

Bir spor hukuku düzeninin kabulü bu alandaki ihtilafların çözümü için de kendine özgü bir sistemin kabulünü kaçınılmaz kılar. Bu suretle devlet yargısının yanında bir de spor yargısı ve adaleti ortaya çıkmaktadır. Yani kural rekabetine bir de yargı yetkisi rekabeti ilave olmaktadır. Devletin ceza yargılamasına karşı spor teşkilatının disiplin yargılaması ve buna özgü birinci yargılama ve temyiz makamı yetkisine sahip organlar yaygınlaşmaktadır.

Ulusal ve uluslararası düzeyde spor alanındaki ihtilafların giderilmesi için görev yapan tahkim organları mevcuttur. Türkiye’de gördüğü büyük ilgi ve gelir kaynaklarının fazlalığı nedeniyle özerk bir yapıya kavuşan futbolun yapısı içinde bulunan Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesindeki Tahkim Kurulu ile uluslararası alanda Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), tahkim fonksiyonunu yerine getiren belli başlı kuruluşların başında gelmektedir. Bu kurullar, üst derece mahkemesi gibi çalışmakta ve verdiği kararlara karşı yerel yargı denetimi yolu kapatılmıştır.

Ancak hemen belirtmeliyiz ki, doktrinde biri birine zıt birçok görüş mevcuttur. Bunların bir kısmı; spor hukukuna, devletlerin hukuk düzenlerine karşı tam bağımsızlık tanımının sakıncalarına değinirken, karşı görüşte olanlar uygulamayı ortaya koyarak istense de istenirse de (de facto) spor hukukunun gittikçe bağımsızlaştığını ve sadece kendi gereklerine göre kural koyduğunu savunmaktadırlar (ERKİNER, 2002: 243).

Bu çalışmada, sporda tahkim olgusu ulusal ve uluslararası düzeydeki kuruluşlar çerçevesinde irdelenecektir.

1- TAHKİM VE SPORDA TAHKİM

I- Tahkim Kavramı

Tahkim, bir uyuşmazlığın taraflarının devlet mahkemelerine giderek dava açmak yerine uyuşmazlığın çözümü için hakem atamak veya mahkemeden hakem atanmasını istemek suretiyle oluşturulacak bir özel heyeti (hakem kurulu) görevlendirilmeleridir (ÖNEN, 1998: 297)

Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan iki tarafın anlaşarak bu uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasına “tahkim” denir. Tahkim, kural olarak ihtiyaridir. Ancak özel kanun hükümleri ile bazı hallerde, bir uyuşmazlığın çözümü için hakeme başvurmak zorunluluğu getirebilir (KADİRBEYOĞLU, 1996: 46).

Klasik tahkim hukuku çalışmalarında tahkim üç ana başlık altında incelenmektedir. Bunlardan ilki, bir kurum çatısı altında ve bir sekreteryanın denetiminde yürütülen tahkim yargılaması ile somut bir ihtilafı çözmek amacıyla oluşturulan tahkim heyetinin yapmış olduğu tahkim yargılamasıdır. Literatürde bu iki farklı yapı, kurumsal tahkim ve ad hoc tahkim olarak ifade edilmekte ve birbirinden ayrı incelenmektedir (KOÇAK, 2007: 38)

Tahkim ayrıca “ulusal tahkim”, “uluslararası tahkim” ve “yabancı tahkim” diye ayrılmaktadır. Milli tahkim ve milletlerarası tahkimde ortak olan noktalardan biri, tahkimle tarafların aralarında çıkmış veya çıkacak ihtilaflar konusunda hüküm verilmesi hususunu, özel kişilere sunmak üzere anlaşmış olmalarıdır (ÇELİKTAŞ, 2000).

Bir ihtilafın tahkim yoluyla çözülebilmesi için iki koşul vardır: İlki, anlaşmazlığın tahkime elverişli bir anlaşmazlık olması, diğeri ise tarafların söz konusu anlaşmazlığı tahkim yoluyla çözüme konusunda anlaşmalarıdır (KOÇAK, 2007: 41).

a. Tahkimin dünyadaki gelişimi

Tahkim kavramı, devlet yargısından daha eski bir kavramdır. Tahkimin tarihçesi incelendiğinde eski Yunan ve Roma Hukukunda tahkim kavramının bilindiği ve uygulandığı görülmektedir. Günümüzde tahkim, özellikle milletlerarası ticari uyuşmazlıklarda sık başvurulan bir yoldur. Ancak ABD ve Japonya gibi ülkelerde iç hukuka ait uyuşmazlıklarda dahi, devlet yargısından daha çok başvurulan bir çözüm yolu olduğu görülmektedir. Ayrıca deniz ticareti veya milletlerarası ticaret gibi konularda milli mahkemeler yerine milletlerarası tahkime başvurulmasının çok yaygın olduğu görülmektedir (AKINCI, 2000).

b. Tahkimin ülkemizdeki gelişimi

Tahkim, ülkemiz açısından da yeni bir kavram değildir. 1927 tarihli Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu (HMUK) tahkimi düzenlemektedir. Ayrıca milletlerarası ticari ilişkiler bakımından Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun’da tahkime ilişkin düzenlemeler vardır. Bundan başka Türkiye, tahkim alanında önem taşıyan tüm milletlerarası sözleşmelere taraf olmuştur. Bunlar “Yabancı Hakem Kararlarının İcrası Hakkında New York Sözleşmesi”, “Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusunda” Avrupa (Cenevre) Sözleşmesi ve Washington Sözleşmesi Olarak bilinen, Dünya Bankası (ICSID) sözleşmesidir. Ayrıca, Türkiye bazı ülkelerle yaptığı yatırımların teşviki anlaşmalarında tahkim konusuna da yer vermektedir. Görüldüğü gibi, gerek kanunlarımızda, gerekse Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmalarda, tahkim kavramı hukukumuzda var olan ve uygulanan bir kavramdır (AKINCI, 2000).

Tahkim kurumu, uluslararası ticaret uygulayıcıları tarafından “bağımsız” ve “tarafsız” bir yargı mercii olarak algılanmaktadır. Tarafların, objektif davranılmayacağı endişesi ile birbirlerinin milli mahkemelerine gitmekten çekinmeleri ve diğer sebeplerle milli mahkemelerin tercih edilmemesi, tahkim usulünü popüler kılmaktadır. Uyuşmazlıkların çözümünde yargı mercisinin tarafsız ve bağımsız olması, taraflar bakımından vazgeçilmez bir unsurdur. Çünkü adaletin tecellisi yargı kurumunun bu özelliklerine bağlıdır. Tahkim, tarafların iradesine bağlı olarak bu ihtiyaca cevap verebilecek en uygun yargılama tekniğidir. Tahkimde taraflar, o güne kadar sergilediği tavır ve davranışlarla veya verdiği kararlarla objektifliğini ispatlamış kişileri davaların hâkimi olarak seçebilirler (ŞANLI ve EKŞİ, 2000: 74-75).

II- Sporda Tahkim Kavramı

Genel tahkim kavramı anlayışı içinde, spor alanında da ihtilafların çözümü için tahkim müessesesi ihdas edilmiştir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından kurulan Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), spor alanında uluslararası tahkim görevini gören en önemli kuruluştur. Ülkemizde özerk bir yapıya sahip olan futbol alanında yaşanan gelişmeler sonucunda, futbolun üst mahkemesi konumuna gelen Tahkim Kurulu kurulmuştur. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde de futbol dışındaki branşlar için oluşan özerk federasyonların ihtilaflarının çözümü için Tahkim Kurulu oluşturulmuştur.

Spor alanında görülen uyuşmazlıklarda ve kuruluşların aldığı kararlara yapılan itirazların hızlı bir şekilde çözüme bağlanması için tahkim müessesesi kaçınılmazdır. Tahkim, maliyetli bir yöntem olmasına rağmen işleyişi hızlı ve kararları kesindir. Ancak tahkim kurullarının yapılması ve hakemlerin aldığı kararların zaman zaman tarafları memnun etmemesi, tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

2. ÜLKEMİZ SPORUNDA TAHKİM

Ülkemizde spor alanında ilk tahkim kurulu, 1992 yılında ilgili kanun maddesi ile özerk yapıya kavuşturulan Futbol Federasyonu bünyesinde oluşturulmuştur. Sporla ilgili uyuşmazlıkların çözümü için genel mahkemelere gidilmesi, genellikle karar için zaman aldığından sakıncalara neden olmaktaydı. Sporun ruhuna uygun kararların alınması gerekliliği ön plana çıkmıştı. Aynı zamanda, spor alanında yaşanan uyuşmazlıkların büyük bir bölümü, en çok lisanslı sporcunun ve kulübün bulunduğu futbol branşında gerçekleşmekteydi. Bu yüzden Futbol Federasyonu'nun bünyesinde, FIFA ve UEFA örneğinde olduğu gibi bir tahkim kurulu kurulması zorunluluğu doğmuştu. Kararların kısa sürede alınması spor için büyük önem taşımaktadır. Örneğin bir sporcuya verilen müsabakadan men cezası için üst mahkemeye itiraz edildiğinde, alınan karar, sporcunun men cezası aldığı sürenin dışına taşabilmektedir.

Ancak, kısa sürede karar vermenin dışında diğer bir faktör de itirazların görüşüldüğü Asliye Hukuk Mahkemeleri'nin yerel idari kurumlardan etkilenme şayialarının ortaya çıkmasıdır. Futbol kulüpleri ile ilgili davalar, karşılaşmanın oynandığı şehrin yerel mahkemelerinde görülmekteydi. Bu da zaman zaman davalı taraf için bazı kuşklar doğurmakta, bu da sportif ortam adına olumsuzlukları beraberinde getirmekteydi¹.

I- Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu

17.10.1992 tarih ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve Türkiye Futbol Federasyonu özel hukuk hükümlerine tabi ve tüzel kişiliğe sahip bir müessese haline getirilmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu, özel hukuk hükümlerine tabi özerk bir kuruluş haline getirilmesine paralel olarak, TFF bünyesinde yer alan her türlü futbol faaliyetlerinden doğan ihtilafların çözümünde tahkim esası getirilmiş ve Tahkim Kurulu ihdas edilmiştir. Dolayısıyla TFF bünyesinde yer alan her türlü futbol faaliyetinden doğan ihtilafların çözümü kanunla özerk ve bağımsız çalışan Tahkim Kurulu'na bırakılmıştır (GENÇ, 1998: 177).

Konusu futbol olan uyuşmazlıkları Tahkim Kurulu çözer; kararları kesindir. Bu kesinlik mutlak, çünkü kararlara karşı hiçbir yargı organına başvurulamaz. Tahkim Kurulu için "futbolun Anayasa Mahkemesidir" demek yanlış olmaz (YURTCAN, 2002).

a. TFF Tahkim Kurulu'nun Yapısı ve Görevleri

3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre Kanun Koyucu, futbol faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında ortaya çıkan ihtilaflarda son ve kesin yetkili mercii olarak Tahkim Kurulu'nu ihdas etmek suretiyle mecburi tahkimi benimsemiştir.

Kuruluş ve görevleri ile birlikte değerlendirildiğinde Tahkim Kurulu, özel kanunla oluşturulmuş mecburi tahkimdir. Üyelerin seçimi ve teşekkülünde bağımsız ve teminat

¹ Bu anlamda yaşanan bir örnek, 1989 yılında Türkiye 1.Futbol Ligi'nde Boluspor ile Adana Demirspor arasında oynanan karşılaşma için yapılan şike başvurusuydu. Karşılaşmanın anlaşmalı şekilde sonuçlandığı ve Bolusporlu yöneticilerin Adana Demirsporlu yöneticilere para vererek şike yaptıkları iddia edilmişti. Boluspor'un küme düşmekten kurtulduğu karşılaşma sonrasında ligden düşen Malatyaspor, mahkemeye müracaat etmişti. Bolu Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen dava, iki yıl sürmüş, sonunda 2. Türkiye Ligi'nde iki sezon geçiren Malatyaspor, başvurusundan vazgeçerek olay kapanmıştı

altındadır. Görevleri yerine getirirken bağımsız olup, kararları kesindir. Uygulamada Yargıtay, Danıştay gibi yüksek yargı organları, aldığı örnek kararlar ile 3813 sayılı kanunun anılan hükümlerine tereddütsüz uymuşlardır.²

Tahkim Kurulu görevlerinde bağımsızdır. Bağımsızlık, hâkimlerin bağımsızlığı anlamındadır, yani hiçbir kurum ve kişiden emir alamaz, çalışmalarını hukukun evrensel prensipleri doğrultusunda vicdani kanaatlerine göre karar verir. Tahkim üyeleri önlerine gelen sorunu belli süre içinde önceden belirlenmiş usul hukuku prensiplerine göre çözümler.

Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu Talimatı'nın 13. maddesine göre Tahkim Kurulu kararları kesindir; idarî veya yargısal mercilerin onayına tâbi olmadığı gibi, bunlara karşı ülke içinde idarî veya yargısal mercilere başvurulamaz.³ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun kararların açıklanması, maddî hataların düzeltilmesi ve yargılamanın yenilenmesi hakkındaki hükümleri saklıdır (Tahkim Kurulu Talimatnamesi).

2007 yılında çıkarılan kanunla Tahkim Kurulu'nun atanma şekli ve yapısı yeniden düzenlenerek FIFA ve UEFA yönetmeliklerine uygun hale getirilmiştir.⁴ Üst federasyonların etkisiyle yapılan değişikliğe göre Tahkim Kurulu, a) Federasyon ile kulüpler, hakemler, futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri ile diğer görevliler arasında çıkan ihtilaflar hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilecek kararları, b) Amatör ve profesyonel disiplin kurulları kararlarını, c) Uyuşmazlık Çözüm Kurulu kararlarını taraflarının itirazı üzerine inceleyerek kesin olarak karara bağlar.

2007 yılında yürürlüğe giren kanunla birlikte bir yenilik getirilmiş ve Tahkim Kurulu kararlarına yönelik Spor Tahkim Mahkemesine (CAS) başvuru yolu açılmıştır.

Böylece 1992 yılında çıkarılan kanunda olmayan ancak FIFA'nın kabul ettiği ve yerel federasyonlardan da beklediği şekilde Tahkim Kurulu kararlarına Spor Tahkim Mahkemesi'ne (CAS) başvuru yolu açılmıştır. 2007 yılında değiştirilen kanunun 14. maddesine göre sporcuların transfer, lisans ve sözleşmelerinden kaynaklanan ihtilaflar ile teknik direktörler ve antrenörlerin sözleşmelerinden kaynaklanan ihtilaflar hakkındaki Tahkim Kurulu kararlarına karşı, taraflar CAS'a gidebilecektir.

Bu değişiklik için, iç hukuk sisteminde çözülebilecek anlaşmazlıkların çözümünün yurt dışından aranması şeklinde yorumlar yapılmakla birlikte belli bir düzeyi aşan parasal anlaşmazlıklar için CAS'a gidilebileceği göz önünde tutulduğunda kararın olumlu olduğu görülmektedir. Çünkü bir anlaşmazlığın CAS'a intikali için ilk başvuruda 500 İsviçre Frangı yatırmak gerekmektedir. Bu da küçük meblağlı anlaşmazlıkların CAS'a intikalini caydırıcı bir unsur olacaktır.

² Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 15.101.1990 tarih, 1990/13894 Esas Sayılı kararı ile "Anılan yasadaki öngörülen tahkim usulünün mecburi tahkim niteliğinde olduğu, kararların kesin olduğunun 3813 sayılı yasanın 13 ve 14. maddelerinde ayrı ayrı belirtildiği, bu durumda H.U.M.K'nun 432. maddesi gereğince Tahkim Kurulu Kararları'nın kesin olduğu karara bağlanmıştır. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 24.12.1991 tarih, 1991/622-616 sayılı kararı ile "mahkemenin görevsizlik kararı ile dosyanın H.M.U.K'nun 438 maddesi gereğince Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'na gönderilmesini emretmiştir. Ankara 6. İdare Mahkemesi, 1992/1657 Esas 1993/7 sayılı kararı ile "Olayda, dava konusu yapılan işlem, hakem ile Türkiye Futbol Federasyonu arasındaki ihtilafın çözümüne ilişkin olduğuna göre, uyuşmazlığın sonuçlandırılmasında anılan bu yeni düzenlemeye göre, H.U.M.K'na göre çalışan ve verdiği kararlara karşı başvuru yolunda aynı kanunun Tahkim başlıklı 516-536. maddelerine tabi olan Tahkim Kurulu yetkilidir" şeklinde hüküm tesis etmiştir

³ Tahkim Kurulu'nun vermiş olduğu karara karşı, kararın yanlışlığına ilişkin temyiz isteği Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 28. 12.1990 tarih ve 1990/13984 E. 11144 sayılı kararı ile Tahkim kurulu kararlarının kesin olduğundan bahisle incelenmiştir (KADIRBEYOĞLU, 1996: 54).

⁴ Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 5719, Kabul Tarihi: 29.11.2007.

b) Tahkim Kurulu'nun atanması

Kamuoyunda TFF Tahkim Kurulu ile ilgili birçok konuda eleştiriler yer almaktadır. Bunlardan biri de kurulun göreve geliş şekliyle ilgilidir.

2007 yılında yapılan değişiklikten önce 17/6/1992 tarihli 3813 sayılı kanuna göre Tahkim Kurulu, Futbol Federasyonu Genel Kurulu tarafından seçilirdi. Ancak uygulamada Genel Kurula sunulacak Tahkim Kurulu listesi Futbol Federasyonu başkan adayı tarafından oluşturulmaktaydı. Futbol Federasyonu Genel Kurulu'nun kulüp temsilcileri ağırlıklı olmasından dolayı TFF Tahkim Kurulu'nun oluşumunda tarafsızlığın zedelendiği yolunda görüşler mevcuttu.⁵

Tahkim Kurulunun Futbol Federasyonu Genel Kurulu tarafından oluşturulmasından dolayı kararlarının objektif hukuk kuralları içinde verilmediği, bağımsız bir mahkeme görünümünden uzak olduğu sıklıkla ileri sürülmekteydi.⁶

Resmi atama prosedürünün dışında kurulun göreve geliş şekliyle ilgili olarak daha önceki örneklerden de hareketle eleştiriler mevcuttu. Bu kurulun üyeleri her ne kadar Genel Kurul üyelerinin oyları ile göreve gelse bile uygulamada Tahkim Kurulu üyeleri Futbol Federasyonu başkanı tarafından belirlenmektedir ve faaliyetleri sonucunda alacakları ücretleri de federasyon ödemektedir (GENÇ, 1998).

Yaşanan bu sakıncaları ortadan kaldırmak üzere 3813 sayılı kanun üzerinde TFF Tahkim Kurulu'nun göreve gelme şekli değiştirilmiştir. 2007 yılında yapılan değişikliğe göre Tahkim Kurulu için TFF Federasyon Başkanının teklifi ve Yönetim Kurulunun kararı ile en az beş yıllık meslekî tecrübeye sahip hukukçular arasından bir başkan, altı asıl ve altı yedek üyeden oluşturulur hükmü getirilmiştir.

Ancak bu değişikliğin de birçok sakıncalar doğuracağı görülmektedir. Çünkü değişiklik öncesinde olduğu gibi, Futbol Federasyonu'nun taraf olduğu uyuşmazlıkları da Tahkim Kurulu'nun çözüme yükümlülüğü, yine bir çarpıklık kaynağı olarak karşımızda durmaktadır. TFF Yönetim Kurulu'nun aldığı bir kararı inceleyen TFF Tahkim Kurulu'nun, kendisini bu defa doğrudan atayan bir makama karşı alacağı kararların ne derece objektiflik sınırları içinde olacağı tartışma konusu olacaktır. Bu durum, üyelerin kararları bağımsız hukukçu kimlikleri ile alacağı gerçeğini değiştirmese de, üyeleri üzerinde her zaman için psikolojik bir baskı oluşturacaktır.

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu

29.11.2007 tarihinde kabul edilen 5719 sayılı kanunla Türkiye Futbol Federasyonu bünyesinde Uyuşmazlık Çözüm Kurulu ihdas edilmiştir. Uyuşmazlık Çözüm Kurulu; Federasyon Yönetim Kurulunun belirlediği Kurul Başkanı ile Kulüpler Birliği Vakfının, Profesyonel Futbolcular Derneğinin ve Türkiye Futbol Antrenörleri Derneğinin her birinin belirleyeceği 5'er üye olmak üzere 15 üyeden oluşur. Kurulun Başkan ve üyelerinin en az beş yıllık meslekî tecrübeye sahip hukukçu olması şarttır. Kurulun görev süresi, Federasyon Başkanının görev süresi kadardır. Kurul, beş kişilik heyetler hâlinde çalışır, kararlar oy çokluğu ile alınır.

⁵ 2007 yılında yapılan kanun değişikliği ile TFF Genel Kurulu'nun üye sayısı 223'ten 267'ye yükseltildi. Yeni düzenlemeyle 267 üyenin 236'sı futbol kulüplerinin temsilcilerinden oluştu.

⁶ Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, 1999 yılında Fenerbahçe'nin naklen yayınlar için "havuz" adı verilen oluşuma katılmama iddiasını haklı buldu ve Fenerbahçe'nin yine yayın sözleşmesinin geçerli olduğuna karar verdi. Federasyon bu karar sonrasında uygulamada değişiklik yapmadı. Fenerbahçe'nin sözleşme yaptığı yayın kuruluşu bir maç naklen yayınlamaya başladı, maçın sonlarına doğru yayın engellendi. Yayın kuruluşu ve Fenerbahçe Federasyonca cezalandırıldı. Federasyon, Tahkim Kurulu'nun kararına uymamakla suçlandı. Olağanüstü kongrede Tahkim Kurulu üyelerinden bir kısmı değiştirildi (ÜÇIŞIK, 1999: 230)

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu; a) Kulüpler ile kulüpler, b) Kulüpler ile futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, oyuncu temsilcileri, masörler ve müsabaka organizatörleri, c) Oyuncu temsilcileri ile futbolcular, teknik direktörler, antrenörler, arasında her türlü sözleşmeden doğan veya futbolla ilgili olan uyuşmazlıkları, taraflarının başvurusu üzerine münhasıran yetkili olarak inceler ve karara bağlar.

TFF Tahkim Kurulu TFF bünyesindeki disiplin yargılamalarını üst merci olarak inceleyen ve kesin olarak karara bağlayan kurul olarak görev yapmaktadır. 2007 yılındaki kanun değişikliğinden önce uyuşmazlıklarla ilgili ilk derece yargılama yetkisi TFF Yönetim Kurulu'ndaydı. TFF Yönetim Kurulu'nun üyelerinin hukukçulardan oluşmaması da TFF Tahkim Kurulu açısından sorun teşkil ettiği, bunun için ilk derece yargılama yetkisinin TFF Yönetim Kurulu'ndan alınarak bağımsız bir ilk derece yargılama mercii oluşturulması önerilmekteydi (KOÇAK, 2007: 98). Bu durumdan dolayı 2007 yılında yapılan kanun değişikliği ile Uyuşmazlık Çözüm Kurulu oluşturulması, hukuki süreci daha sağlıklı bir hale getirmiştir.

2- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu

1992 yılında futbol branşının özerkliğe kavuşmasından sonra Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde kalan ve sayıları bugün sayıları 47'ye ulaşan özerk spor federasyonlarıyla ilgili hukuki uyuşmazlıklarda itirazlara çözüm bulması için Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde bir Tahkim Kurulu oluşturulmuştur.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsüne göre Genel Müdürlük bünyesinde bir tahkim kurulu kurulmuştur. Tahkim Kurulu özerk federasyon ile kulüpler, federasyon ile sporcu, hakem, teknik direktör, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları, kulüpler ile sporcu, antrenör, idareci ve benzeri spor elemanları, kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla, federasyon yönetim kurulunca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarına karşı ilgililerin itirazı üzerine inceleme yaparak kesin karar vermekle yükümlüdür.

GSGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği'ne göre⁷ kurulun kararları kesindir ve bunlara karşı idari mercilere veya yargı yoluna başvurulamaz hükmü getirilirken sadece Uluslararası Tahkim Mahkemesi'ne (CAS) başvurma hakkı saklı tutulmuştur. Buna göre, federasyon başkanı ile yönetim, disiplin ve denetleme kurulu üyeleri hakkında verilen kararlara karşı ulusal federasyonunun üyesi olduğu uluslararası federasyonun mevzuatında yer alması halinde taraflar CAS'a başvurabilecektir.

Özerkliğe kavuşan spor federasyonları, ceza veya disiplin kurullarınca verilen kararlara karşı diğer hukuk yollarının kapatılarak sadece Genel Müdürlük bünyesinde oluşturulan Tahkim Kuruluna itiraz yolu açılması, sportif anlamda olumlu bir yaklaşım olmuştur.

Tahkim Kurulu yönetmeliğine göre, kurula beşi hukukçu, ikisi de spor alanında bilimsel çalışmalar yapmış veya sporda idareci, teknik adam ve benzeri görevlerde bulunmuş, kariyer sahibi kişiler arasından Genel Müdürün teklifi ve Bakanın onayı ile dört yıl süre için yedi asıl ve yedi yedek üye görevlendirilir⁸. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nde oluşturulan Tahkim Kurulu, sportif uyuşmazlıkların genel yargı alanından uzak tutması

⁷ GSGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği, Madde 12-(R.G.14 Nisan 2007-26493) "18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun kararların açıklanması, maddi hataların düzeltilmesi veya yargılamanın yenilenmesi hakkındaki hükümleri dışında kurul kararları kesindir.

⁸ Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği, 26669 sayılı Resmi Gazete, Yayın Tarihi: 10 Ekim 2007,

açısından olumlu olmakla birlikte bazı zorlukları beraberinde getirebilecektir. 47 federasyon için 7 kişilik kurulun görev yapması zaman içinde yoğunluk yaşanmasına neden olacaktır.

Federasyonların ana statülerini GSGM tarafından yayınlanan çerçeve statüye uygun şekilde hazırlamak zorunda olmaları, bununla birlikte yine aynı yönetmelikte yer alan “Özerk federasyonlar, uluslararası federasyonların öngördüğü kurulları oluşturmak zorundadır”⁹ hükmü ileride çelişkili durumlar yaratabilecek niteliktedir (ÇOLAKOĞLU, 2006). Uluslararası federasyonların bir bölümü, kendilerine üye yerel federasyonların kendi tahkim kurullarını oluşturması zorunluluğu, bunun örneklerinden biridir. Son yıllarda birçok uluslararası federasyonun ana statüsünde yapılmış olan değişiklikler ile federasyon bünyesindeki hukuk yollarının tüketilmesinin ardından CAS’a başvuru imkânı tanınmıştır (KOÇAK, 2007: 29).

3- ULUSLARARASI DÜZEYDE SPORDA TAHKİM

I- Spor Tahkim Mahkemesi (CAS)

Sporun profesyonel düzeyde gelmiş olduğu düzeye bağlı olarak sportif ihtilafların sayısında ve niteliğinde ciddi değişimler yaşanmıştır. Özellikle uluslararası alanda gerçekleşen bu gelişme, 1980’lere kadar spor hukuku ihtilaflarını çözüme bağlayacak bağımsız bir otoritenin bulunmaması sebebiyle uluslararası spor organizasyonlarını bu konuda harekete geçirmeye zorlamıştır (KOÇAK, 2007: 59).

Dünyada spor mahkemesi olarak kendi varlığını kabul ettirmiş en üst kuruluş CAS’tır. CAS, özet olarak, uluslararası bir spor mahkemesidir. Hızlı bir şekilde çözümü gereken sportif konulardaki anlaşmazlıkların giderilmesi için kurulmuştur.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) üyelerinden oluşan bir komisyon tarafından hazırlanan CAS tüzüğü, Hindistan’da 6 Haziran 1983 tarihinde IOC toplantısında kabul edilmiş ve 30 Haziran 1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

CAS’ın merkezi İsviçre’nin Lozan şehrinde yer almaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’nin New York ve Avustralya’nın Sidney kentlerinde iki temsilciliği vardır. Her türlü sportif kuruluştan bağımsız bir kurumdur. Hakemlik veya arabuluculuk yöntemiyle sportif dünyanın hukuksal ihtiyaçlarına cevap verir. Verdiği hakem kararları, diğer mahkemelerin verdiği kararlar gibi bağlayıcı ve yaptırım gücü taşır. Sportif organizasyonlar tarafından alınan kararlara karşı ihtilaflar hakkında ilk derece mahkeme olarak sportif kuruluşlar tarafından verilmiş kararları inceler.¹⁰

Spor Tahkim Mahkemesi, İsviçre Federal Mahkemesi’nin tescil ettiği gibi tahkim kararlarının gerektirdiği bütün bağımsızlık ve tarafsızlık kriterlerine sahiptir.

Bu nedenle CAS’ın kararları herhangi bir yargı kararı ile eş değerdir. Uluslararası 1994’te Paris’te spor dünyasının en üst örgütleri (IOC-International Olympic Committee, ASOIF - Association of Summer Olympic International Federations, ANOC - Association of National Olympic Committees) ve 31 uluslararası spor federasyonu CAS’ın yargı yetkisini tanıyan bir konvansiyon imzalamışlardır (ERKİNER, 2002). FIFA, Ocak 2003’te CAS kararlarının bağlayıcılığını kabul etmiştir.¹¹ FIFA, bu zamana kadar (Tribunal Arbitration

⁹ Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu Yönetmeliği. m. 5.

¹⁰ Avrupa’da mahkemeler 1. derece mahkemeleri, 2.derece mahkemeleri –istinaf- ve 3. derece üst mahkemeler olarak yapılanmıştır. Türkiye’de istinaf mahkemeleri oluşmamıştır.

¹¹ FIFA, 7 Ağustos 2001 tarihinde Arjantin’de yaptığı toplantıda kurmayı kararlaştırdığı Futbol Tahkim Mahkemesi’nden “Arbitration Tribunal for Football (TAF)” vazgeçerek, CAS’ın yargılama sürecini tanıdığını bir genelge yayınlamakla kabul etmiştir.

Football) TAF'ı kurmak istemiş, CAS'ın varlığıyla futbola özel bir tahkim mahkemesi düşüncesinden vazgeçmiştir.

Günümüzde Uluslararası Olimpiyat Komitesi gibi spor dünyasının en üst örgütleri ile 31 uluslararası spor federasyonu CAS'ın yargı yetkisini, statülerine bu yönde özel madde koymak suretiyle resmen tanımışlardır. Sporla ilgili veya dolaylı olarak her türlü ihtilaf, CAS'ın önüne götürülebilir. Sponsorluk, televizyon hakları, sportif organizasyonlar, oyuncu transferi, oyuncu – antrenör – ajan – kulüp arası uyuşmazlıklar... Gerçek ve tüzel kişiler, sporcular, kulüpler, federasyonlar vb. uyuşmazlıkların çözümü için CAS'a başvuruda bulunabilir.

Kararın icra edilmesi, 125 ülkeden fazla ülkenin kabul ettiği New York sözleşmesinin yabancı hakem kararlarının tanınması ve icra edilmesine ilişkin hükümlerine göre yürütülür.

CAS'a giden yollar, spor dalları ve kuruluşların yapısına göre farklılık göstermektedir. Ancak spor federasyonu ve kuruluşlarının kendi iç hukuk yolları tüketilmeden CAS'a başvurmaları kesin olarak engellenmiştir (KOÇAK, 2007: 65).

CAS'ın işlevleri, üç başlık altında incelenebilir:

a. Hakemlik

Sözleşmeden doğan veya haksız fiillerden doğan ihtilaflarda CAS hakemlik yapar¹². Başvuru halinde ilk derece mahkemesi olarak, sportif kuruluşlar tarafından verilmiş kararları inceler.¹³

Genellikle hakemlik işlevi, 3 hakemden oluşan bir heyet tarafından görülür. Normal olarak tarafların her biri CAS listesindeki hakemlerden birini seçer. Seçilen bu iki hakem, üçüncü bir hakemi heyetin başkanı olarak seçer. Taraflar, başkan konusunda aralarında anlaşamadıkları takdirde hakem odasının başkanı bir hakem seçer. Taraflar aralarında anlaşarak tek hakem de seçebilirler. Hakemlerin, tarafların hiçbirisiyle özel ilişkisi olmamasına dikkat edilir.

Sözleşmeden doğan ihtilaflarda prosedür olarak, bir ihtilafın CAS'ın hakemliğine sunulması için tarafların yazılı olarak anlaşmaları gerekir. Müstakil bir anlaşma olabileceği gibi, sözleşmenin içeriğinde de bir madde bulunabilir. Spor organizasyonunun tüzüğünde de bu madde yer alabilir. Ayrıca taraflar bir ihtilafın doğmasından sonra da sözleşme yaparak CAS'a gidebilir.

CAS'a başvurmak isteyen taraf, CAS kalemine bir hakemlik başvuru dilekçesi verir. Bu normal bir prosedürdür. 2. derece yargı usulü (Apel) ve bunun içeriği spor konusundaki hakemlik kodunda bu dilekçeyle başvuru yapılabilir. Apel prosedürüne geçebilmek için spor federasyonunun iç hukuk yollarının bütünü kullanılmış olması gerekmektedir. Avukat olsun ya da olmasın tarafların kendisini temsil etmesi mümkündür.

Genellikle hakemlik 3 hakemden oluşan bir heyet tarafından görülür. Normal olarak hakemlerin her biri CAS listesindeki isimlerden birini seçer. İki hakem bu kuruluşun başkanını seçer. Taraflar aralarında anlaşamadıkları takdirde hakem odasının başkanı bir hakem seçer. Apel söz konusu olduğunda taraflar her bir hakemi seçer, başkan da Apel hakemliği odasının başkanı tarafından seçilir. Taraflar aralarında anlaşır veya taraflar sadece tek hakem dahi seçebilirler. Olayın önemine göre hakemlerin bağımsız olması gerekir. Tarafların hiçbirisiyle özel ilişkisi olmamalıdır. Konu edilen olayda hiçbir rolünün olmaması gerekir.

¹² 2003 yılında Fenerbahçe ile Arjantinli futbolcu Ortega arasındaki anlaşmazlıkta olduğu gibi. Fenerbahçe'den ayrılıp ülkesine gittiği için FIFA'nın 11 milyon dolar ceza verdiği Ortega, CAS'ın bu kararı onamasından sonra futbolu bıraktığını açıklamıştı.

¹³ 2003 Kasım ayında UEFA'nın Galatasaray ve Beşiktaş'ın Avrupa Şampiyonlar Ligi karşılaşmalarını tarafsız sahaya alması gibi kararlar

Hakemlik dilekçesi ya da Apel dilekçesi hakem heyetine sunulduktan itibaren davalı taraf CAS'a sunar. Cevap ve cevaba cevap faslından sonra taraflar son sözlerini söylemek üzere bir celseye davet edilirler, iddialarını ve şikâyetlerini dile getirirler. İspat unsurlarını sunarlar. Eğer aynı gün içinde yüzüne karşı açıklanmamış ise birkaç hafta sonra nihai karar taraflara bildirilir.

Normal hakem kuralları kapsamında taraflar ihtilafa uygulaması gerekli olan hukuku seçmekte serbesttir. Yabancı kanunlar tenfizden geçmediği sürece uygulanamaz. Taraflar arasında uygulanacak yöntem yok ise İsviçre hükümleri uygulanır. Apel prosedüründe hakemler ilgili sportif organizasyonun kuralları çerçevesinde karar verir. Bu mümkün olmadığı takdirde tarafların seçtiği hukuk kuralları veya sportif organizasyonun merkezinin bulunduğu yer-ülke hukuku uygulanır. (Sıralama yapılması gerekirse, 1. olarak taraflar uygulayacakları hukuku seçmekte serbesttir. 2. olarak bu sağlanmazsa İsviçre hukuku uygulanır. 3. olarak Apel prosedüründe ilgili spor organizasyonunun kuralları çerçevesinde müracaat yapmış olan spor kurumunun merkezinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.)

Normal prosedürlerde masraflar ve şerefiye mütevazı bir rakamdır. Sabit bir bareme göre hesaplanır ve CAS'ın masraflarına göre bir bedel çıkarılır. Apel faslı ücretsizdir. Sadece kalem masrafı olarak 500 İsviçre Frangı ödenir. CAS'ın hakemlik prosedürü genellikle, 6-12 ay sürmektedir. Üst mahkeme uygulamasında, müracaatın yapılmasından itibaren 4 ay içinde kararın verilmesi gerekir. Acil durumlarda CAS çok kısa bir süre içinde ihtiyati tedbir kararı verebilir veya bir kararın icra edilmesini tehir edebilir.

b. Arabuluculuk

CAS, gerektiğinde taraflara dostane yollarla ihtilafların çözümlenmesini sağlamakta yardımcı olarak arabuluculuk yapmaktadır. Ancak CAS tarafından verilen istişari fikir danışmanlığı, zorlayıcı bir mahkeme kararı hükmünde değildir. Aynı zamanda CAS'a sporla ilgili her konuda hukuki bilgi sormak mümkündür.

Süreklili olmayan mahkeme işlevi: CAS aynı zamanda süreklilik taşımayan mahkeme görevini de görmektedir. Bu yargı organı, Atlanta Olimpiyatları'ndan bu yana yaz ve kış olimpiyatlarında görev yapmaktadır.¹⁴ Bundan sonra Dünya Futbol Şampiyonaları, Avrupa Futbol Şampiyonaları ve Commonwealth oyunlarında da CAS'ın kuracağı bir (ad hoc) mahkeme görev yapmaktadır.

Bir uzlaşma yöntemine başvurmayı isteyen taraf, CAS'ın kalemine yazılı bir beyanda bulunur. Daha sonra taraflar CAS listesinde yazılı arabulucular arasında kendi arabulucusunu seçer ve eğer taraflar arasında anlaşma mümkün olmadığı takdirde CAS başkanı taraflarla görüşerek arabulucuyu seçer. Arabuluculuk tarafların kendi aralarında kararlaştırdıkları prosedür altında işler. Taraflar arasında anlaşma mümkün olmadığında arabulucu, arabuluculuk yöntemini bizzat seçer. Buna göre, arabulucunun uygun göreceği ihtilafların çözümlenmesine ilişkin en uygun yöntem uygulanır. Bunun için arabulucu çözümler önerir. Bununla birlikte arabulucu tarafları ihtilafın belli bir yönde çözülmesini empoze edemez. Tarafların ihtilaflarının çözümlenmesinde başarılı olduğunda arabuluculuk sona erer ve taraflar arasında bir anlaşma metni hazırlanır.

CAS'ta hakem sayısı 2006 yılı başı itibarıyla 81 ülkeden 300'e yaklaşmış olup, halen 10'dan fazla hakemi olan ülkeler, sırasıyla 34 hakemle Amerika Birleşik Devletleri, 23 hakemle İsviçre, 21 hakemle Avustralya, 16 hakemle Fransa, 13 hakemle İngiltere, 12 hakemle Almanya, 11 hakemle İspanya gelmektedir. Bu sayılar, bir bakıma da ülkelerdeki

¹⁴ CAS'ın kurduğu süreklilik taşımayan mahkemeler, Atlanta'da 6, Sidney'de 15 başvuru dosyasına bakmış ve statü gereği 24 saat içinde karar verme yükümlülüğünü yerine getirmiştir. CAS'ın olimpiyatlarda gösterdiği başarı sonucunda 1998'de Kuala Lumpur'da yapılan Commonwealth oyunları ve 2000 yılındaki Avrupa Futbol Şampiyonası'nda UEFA tarafından özel yargı oluşturmaya davet edilmiştir

spor hukukunun gelişmişliğine, bu alanda sahip oldukları uzman sayısına birer göstere de oluşturmaktadır (ERKİNER, 2006).¹⁵

Taraflardan biri hakem seçerken, seçtiği hakemle organik bir bağının olmadığına dair tarafsızlık belgesi imzalanır. Burada aynı milliyetten olmak, bir bağ olarak algılanmaz.¹⁶

CAS kararlarına karşı temyiz, çok dar alanlarda mümkündür. Yetki itirazı, usul hukuku kurallarının ihlal edilmiş olması gibi nedenlerle İsviçre Federal Mahkemesi'ne başvurulabilmektedir. Örneğin savunma hakkının dikkate alınmaması, taraflardan birinin dinlenmemesi, kamu düzenine aykırılık halleri gibi.¹⁷

Spor Tahkim Mahkemesi, spor alanında yaşanan anlaşmazlıkların çözümü için günümüzde sıkça gidilen bir adres olma niteliğini taşımaktadır. Ancak çoğu zaman Spor Tahkim Mahkemesi'nin verdiği kararlar da eleştiri konusu olmaktadır.¹⁸

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi tüzüğü'nün 20. maddesine göre kurullardan çıkacak kararlara karşı Türkiye mahkemeleri değil, CAS görevlidir.

II – FIFA'da tahkim

Futbolun dünya örgütü FIFA'dır. Kuruluşu 25 Mayıs 1904'te Paris'teki toplantıyla başlar. Bugün için 204 üye federasyonu vardır. Futbolun temel kuralarını FIFA koyar; bunlar UEFA için de geçerlik taşır. FIFA'nın temel bir işlevi de Kulüplerle kulüpler, kulüplerle başta oyuncular olmak üzere diğer futbol unsurları arasındaki uyuşmazlıkları çözmektir. Böyle bir uyuşmazlık Avrupa düzeyinde olsa dahi, yetki FIFA'nındır.

FIFA'nın bünyesinde zorunlu tahkim olarak, alınan kararlara karşı gidilebilecek bir temyiz kurulu mevcuttur. Ancak ihtiyari tahkim için CAS yetkilidir. FIFA, 2001 yılında Temmuz ayında Arjantin'de yaptığı toplantıda Futbol Tahkim Kurulu (Tribunal Arbitration for Football – TAF) kurulmasını kararlaştırmıştı. Ancak daha sonra 2002 Eylül'ünde İsviçre'de yapılan toplantıda FIFA İcra Kurulu bağımsız bir futbol tahkim kurulu kurulması

¹⁵ 2003 yılının Mayıs ayında yapılan seçimlerde TMOK tarafından önerilen Avukat Kısmet Erkiner, CAS'taki ilk Türk hakemi oldu. 2007 yılı Ekim ayı itibarıyla CAS'taki tek Türk hakemi olarak görevini sürdürmektedir. 2003 yılında Türkiye'yi ilgilendiren iki dava görüldü. Bu davaların birinde Fenerbahçe Spor Kulübü, Arjantinli oyuncu Ortega ile olan uyuşmazlığı için Yunanlı bir hakemi seçerken; Beşiktaş ise Şampiyonlar Ligi karşılaşmasının UEFA tarafından tarafsız sahaya alınmasıyla ilgili başvurusu için bir Alman hakemi görevlendirdi

¹⁶ Seçilen hakemin, daha önce taraflarla ilgili konularda tarafların avukatı sıfatıyla görev yapmış olması, bir bağ anlamını taşımamaktadır.)

¹⁷ Yetki ihtilafı CAS'ın kuruluşundan bu yana iki defa yaşanmıştır. 1993'te Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne karşı bir davayı kaybeden bir sporcu, CAS'ın IOC'ye bağlı bir mahkeme olduğunu ileri sürerek itirazda bulunmuş, İsviçre Federal Mahkemesi de bu itirazı haklı bulmuştur. Bu olay üzerine CAS, tamamen bağımsız olabilmek için "International Court Arbitration of Sport" kurmuştur. 12 kişilik bir konsey olan ICAS, CAS'ın yönetim kurulu olarak görev yapmaktadır. Yine 2002 yılında bir davada İsviçre Federal Mahkemesi görevsizlik kararı vermiştir.)

¹⁸ Spor Tahkim Mahkemesi, Aralık 2003 ayında UEFA Yönetim Kurulu'nun Şampiyonlar Ligi grup eleme karşılaşmalarında, İstanbul'daki terör eylemlerinden sonra Galatasaray ve Beşiktaş'ın müsabakalarının tarafsız sahaya alınmasından sonra Beşiktaş'ın itirazını reddetti. CAS'ın aldığı bu hakem kararı, Türkiye'deki spor kamuoyu tarafından yanlı bir karar olarak değerlendirildi. Ancak bu tip olayların dünya sporunda zaman zaman yaşandığı görülmektedir. ABD'de 11 Eylül 2002 tarihinde yaşanan terör saldırılarından sonra bu ülkede yapılması planlanan Dünya Güreş Şampiyonaları FILA tarafından Atina ve Sofya'ya alındı. İstanbul'a gelmemek isteyen İngiliz Chelsea ve İtalyan Juventus takımları, bu müsabakalardan önce gruptan bir üst tura çıkmayı garantilediğinden, sportif olarak bir çekincelerinin olması mümkün değildir. Ancak ülkemiz aleyhine alınan kararlarda genelde milliyetçi bir tavırla tepki göstermek alışkanlığı nedeniyle, bu olayda da UEFA'nın, ardından da Spor Tahkim Mahkemesi'nin, siyasi kaygı ile bir karar aldığı iddia edilmektedir. İngiltere'de IRA, İspanya'da ETA örgütlerinin her an faaliyet gösterme ihtimalleri mevcutken, aynı UEFA'nın ülkemizde bölücü terör eylemlerinin yoğunlaştığı dönemlerde dahi karşılaşmaları oynattığı düşünüldüğünde, farklı bir bakış açısı getirilebilir. Ülkemiz aleyhine alınan kararlarının, daha sağlıklı bir şekilde karşılanmasının, sportif etik'in gereği olarak değerlendirilebileceği de bir görüş olarak dikkate alınabilir

yerine mevcut CAS'ın, geçerli tahkim kurulu olarak tanınmasını kararlaştırdı. Kasım 2002 ayında ise CAS, futbolla ilgili tahkim konuları için özel birim oluşturdu. 1 Ocak 2004'ten itibaren futbol konularında 4 yıllık periyotlar için görev yapacak hakemler belirlenmiştir.¹⁹

FIFA Temyiz Komitesi, FIFA tarafından çıkarılan Disiplin Talimatına göre yargılama yapmaktadır. Komite, bir başkan, başkan vekili ve yeterli sayıda üyeye toplanmaktadır. FIFA Temyiz Komitesi'ne karşı CAS'a başvuru imkânı bulunmaktadır.²⁰ Kulüpler ile oyuncular arasındaki sözleşme devamlılığına ilişkin uluslararası ihtilaflar ve farklı federasyonlara üye kulüpler arasında yetiştirme tazminatı ve dayanışma payına ilişkin ihtilaflar kurulun yetkisine girmektedir (KOÇAK, 2007).

FIFA, her türlü ihtilafta konfederasyona üye birlikler, kulüpler, oyuncular, resmi kişiler, menecerler ve lisanslı oyuncuların menecerele karşı her türlü ihtilafında bağımsız bir mahkeme olan CAS'ın kararlarını kabul etmektedir.²¹ CAS'ın hakemlik usulü, spor alanındaki hakemlik kodunun hükümlerine göre sürdürülmektedir. Esasta CAS, FIFA tarafından çıkarılan kuralları uygulamaya koymaktadır. Konfederasyonlar, üyeler, birlikler ve kulüpler, CAS'ın kararlarına uymakla yükümlüdür. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Futbol Federasyonu, dünyada 180 üye ülkede²² üyesi bulunan FIFA'nın bir üyesi olarak CAS'ın yetkisini tanımaktadır.

Konfederasyonda üyeler ve birlikler CAS'ı bağımsız yargısal mercii olarak kabul etmeyi taahhüt ederler. Bu kuruluşlar, CAS'ın hakemliği altına girmeyi bütün üyelerinin oyuncularının ve resmi şahsiyetlerinin CAS'ın hakemlik yetkisini kabul etmelerini sağlamak için gerekli tedbirleri almayı kabul eder. Aynı hükümler maç ajanlarına ve lisanslı oyunculara da uygulanmaktadır. Herhangi bir devlet mahkemesine itiraz yoluyla müracaat etmek yasaktır. Bunun tek istisnası, FIFA'nın kurallarıyla özellikle öngörülmüş olmasıdır. Üye birlikler, statüleri kapsamına alacakları hüküm ile kulüplerin ve üyelerinin aralarında doğan bir ihtilafı devlet mahkemeleri önüne götürmemeye dair bir hüküm koymaları gerekir ve bütün üyeler, devlet mahkemelerinin değil, FIFA'nın yargısal organlarına, konfederasyonun ve FIFA'nın hukuki organlarına başvuracaklarına dair hüküm koymak durumundadırlar.²³

Türkiye'de de Futbol Federasyonu tüzüğünde yapılacak bir değişiklikle, FIFA'nın bu yaptırımını tanınmış olacaktır.

FIFA'nın her türlü hukuki konularında CAS tek temyiz merciidir. Üçüncü şahıslara karşı her türlü karara karşı yetkilidir. CAS'a götürülemeyecek konular şöyledir:

- a) Oyun kurallarının ihlali,
- b) Dört maç veya üç aydan az durdurmalar,
- c) Bir konfederasyon bağımsız ve düzenli şekilde kurulmuş olan bir hakem mahkemesinin kararı.²⁴

CAS aynı zamanda bir üçüncü şahsa karşı 60/1 fıkrasında yazılı olan ve bir hakemli sözleşmesine dayalı olarak meydana gelen her türlü ihtilafa bakmakta yükümlüdür. Disiplin ve müeyyidesi ve kararlarına karşı CAS yetkilidir.

¹⁹ FIFA Sirküler no: 827, Zürih, 10 Aralık 2002

²⁰ FIFA Tüzüğü, m: 58.

²¹ FIFA Tüzüğü, m: 59/1

²² Bu rakam FIFA bünyesinde Birleşmiş Milletler'den sonra en çok üye en bulunduran birlik unvanını vermektedir

²³ FIFA Tüzüğü, 61/1, 61/2, 61/3

²⁴ FIFA Tüzüğü, 61/3

Bir itirazın CAS tarafından görülebilmesi için söz konusu disiplin müeyyidesinin kararın takiben itirazın CAS nezdinde 10 gün içinde yapılması gereklidir.

Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere, bağımsız bir Futbol Tahkim Kurulu kurmaktan vazgeçen FIFA 2002 Aralık ayından bu yana, futbolda kişi ve kurumlar arasında yaşanacak her türlü ihtilafın çözüm mercii olarak CAS'ı kabul etmiştir. Dünyadaki futbol federasyonlarını şemsiyesi altında bir araya getiren FIFA'nın bu kararıyla CAS, dünya futbolunda hukuki yaptırım gücüne sahip bir konuma gelmiştir. FIFA'nın her türlü kararını kabul ederek milli federasyonlarında da aynen uygulamak durumunda olan federasyonlar, kendi statülerinden yapacakları değişikliklerle CAS'ın otoritesini kabul edecektir. Böylece dünya futbolunda üst düzeyde yaşanacak hukuki ihtilafların tek adresi CAS olmaktadır. FIFA'nın 2002 yılında aldığı bu kararla birlikte, uluslararası düzeyde bir ihtiyaç haline gelen spor hukukuna yönelik mahkeme olan CAS, tarafların federal devlet mahkemelerine gitmesini önleyerek, sporun yapı ve felsefesine uygun kararların alınması yolunda önemli bir kurum kimliği kazanmaktadır.

III – UEFA Tahkim Kurulu

FIFA'ya üye altı konfederasyondan biri olan UEFA (Avrupa Futbol Birliği), 1954 yılında kurulmuştur. Hukuki niteliği açısından UEFA bir dernektir. Fakat güçlü bir kuruluştur, çünkü futbola hükmetmektedir. UEFA'nın üyeleri ülke federasyonlarıdır. Bu nedenle kulüpler UEFA'nın ne üyesidirler, ne de UEFA onları muhatap olarak kabul eder. Bütün işlemler ülke federasyonları aracılığı ile yürütülür.

UEFA'nın amaçları içinde, futbolun Avrupa düzeyindeki her türlü faaliyetini yürütmek, kulüplerin, oyuncuların ve diğer unsurların, ulusal takımların yardımcısı olmak, kısaca gerek profesyonel temelde her türlü futbola hizmet etmek, bunu yaparken, din, cinsiyet, ırk ve politik bakış farkı gözetmemek yer alır. UEFA çatısı altındaki disiplin işleri, bu iş için oluşturulmuş bir kurula verilmiştir. Kontrol ve Disiplin Kurulu önemli bir işlev görür. Kurulun kararları UEFA Tahkim Kurulunda incelenir. Bu kurul UEFA'nın zorunlu tahkim organıdır.

UEFA Tahkim Kurulu, hukukla ilgili olan 3 kuruldan biridir. Kontrol ve Disiplin Kurulu ile Disiplin Müfettişleri diğer kurulları oluşturur. Tahkim kurulunda bir başkan ve 11 üye vardır. İki asbaşkan, üyeler arasından seçilir. UEFA Tahkim Kurulu sadece UEFA Disiplin Kurulu kararlarının itiraz mercii durumundadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Spor alanında hukuki uyuşmazlıkların çözülmesi için özel kurulların oluşumu, son 20 yıldır yaşanagelen bir gerçekliktir. Sporun kapsamının değişip genişlemesi, bir endüstri kolu haline gelmesi, mali boyutlarının büyümesi anlaşmazlıkların mevcut hukuki yollarla giderilmesinde zaman zaman tıkanıklıklara yol açtığı ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, spor ruhuna uygun, hızlı ve etkili bir hukuki kuruluşların varlığı kaçınılmazdır.

Bir görüşe göre devletlerin hukuku, ulusal veya uluslararası olsun spora özgü alan ve konularda, spor hukukuna öncelik tanımaktadır.

Bugün sadece uluslararası düzeyde ve ülkemizde ulusal düzeyde sadece futbol branşında yer alan tahkim kurullarının, sadece GSGM bünyesinde değil, gelecekte sporun yapısı içinde bütün branşlarda oluşacağı öngörülebilir. Bu noktada “spor hukuku” kavramının, hukukun bir alt dalı olarak uygulamada her zaman yer alacağı söylenebilir. Bu alanda uzmanlaşmış, sporu bilen hukukçulara daha fazla ihtiyaç duyulacaktır.

Türkiye’de özel ihtisas mahkemelerinin türü artmaktadır. Bu kapsamda Tüketici Mahkemeleri ve Aile Mahkemeleri kurulmuştur. Spor alanında iş kanununun uygulanmadığı göz önüne alındığında Spor Mahkemelerinin kurulmasında yarar olduğu düşünülebilir.

Gelişen bir hukuk alanı olarak spor hukukunda kanunlarla getirilen düzenlemeler, uygulamalardaki aksaklıklardan da yola çıkılarak eleştirilmektedir. En popüler spor branşı olan futboldaki uyuşmazlıkların çözümüyle ilgili üst kurul olan Tahkim Kurulu’nun yapısı 2007 yılında Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunda yapılan değişiklikle yeniden düzenlenmiştir. Bu değişikliklerden en önemlilerinden biri Tahkim Kurulu’nun TFF Genel Kurulu’nun seçimi yerine TFF Yönetim Kurulu’nun atamasıyla göreve gelmesidir.

Uygulamalardaki sakıncalar da düşünüldüğünde Tahkim Kurulu’nun oluşturulmasında, Federasyon Genel Kurulu tarafından seçilmesi veya Yönetim Kurulu tarafından atanması yerine farklı bir yöntemle göreve gelmesi sağlanmalıdır. Farklı bir yöntem olarak, Yargıtay üyeleri veya Spor Bakanlığı gibi federasyondan bağımsız bir kurum tarafından spor hukuku alanında çalışan yetkin hukukçular arasından seçilmesi benimsenebilir. 2007 yılında çıkarılan kanundan önceki düzenlemeye göre her ne kadar federasyon genel kurulunda seçimi delegeler yapıyor olsa da, aday listeleri başkan adayları tarafından belirleniyordu. Yapılan değişikliğe göre Tahkim Kurulu’nu atama yetkisi doğrudan TFF Yönetim Kurulu’na verildi. Ancak Tahkim Kurulu, TFF Yönetim Kurulu’nun aldığı kararlara karşı da üst mahkeme statüsünde olduğundan yeni düzenlemenin de etik sağlıklı bir işleyiş sağlamayacağı ve tartışmaları getireceği öngörülebilir.²⁵

TFF Tahkim Kurulu ile TFF arasındaki organik bağlar, CAS ile IOC arasında 1994 yılına kadar süren ilişki yapısına benzetilebilir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından CAS’ın tam bağımsız bir yapıda olduğunu kanıtlaması için uzun bir süreç yaşanmıştır.²⁶ CAS’ın yaşadığı bir anlamda “bağımsızlık” süreci, TFF Tahkim Kurulu açısından da örnek teşkil etmeli ve TFF Tahkim Kurulu tam bağımsız bir tahkim mahkemesi haline getirilmelidir (KOÇAK, 2007: 62).

2007 yılında yapılan kanun değişiklikleriyle Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Tahkim Kurulu ve Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu kararlarına karşı CAS’a

²⁵ 1997 yılında Tahkim Kurulu’nun önüne gelen Beşiktaş Kulübü’nün 1997-1998 sezonundan önce özel bir televizyon kanalı ile yaptığı maç naklen yayın sözleşmesi, yasa gereği Türkiye Futbol Federasyonu’nun onayına sunulmuş ve onay istemi Türkiye Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu tarafından reddedilmiştir. Daha sonra Fenerbahçe Spor Kulübü ile de yaşanan uyuşmazlıkların ardından konu Tahkim Kurulu’na gelmiş ve kurul, en önemli davalarından biri olan davada Beşiktaş’ın itirazını reddederek Türkiye Futbol Federasyonu aleyhinde karar vermiştir (Esas: 1997/188, Karar: 1997/182). 4’e karşı 1 oyla alınan kararda federasyon lehine oy veren hukukçu üye, Futbol Federasyonu’nun 1998 yılında yapılan Genel Kurulu’nda sonradan eklenen maddeye göre Tahkim Kurulu seçimi yapılmıştır ve kurulun çoğunluğu yeni dönemde seçilmemiştir. Seçimde Federasyon başkan adayı tarafından listeye alındığı iddia edilen ve Genel Kurul tarafından seçilen aynı üyenin halen Tahkim Kurulu Başkanlığı görevini üstlenmesi, bazı çevrelerce eleştiri konusu olmuştur.

²⁶ 1992 yılında atında doping tespit edilen Alman binici Elmar Gundel, Uluslararası Binicilik Federasyonu’nun hukuk komisyonunun verdiği üç ay men cezasını götürdüğü CAS, bu cezayı bir aya indirmiştir. Ancak bu kararı da beğenmeyen Gundel, CAS’ın verdiği kararı İsviçre Federal Mahkemesi’ne taşımış ve CAS’ın bağımsız ve tarafsız bir mahkemenin sahip olması gereken niteliklere sahip olmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme, Gundel davası açısından CAS’ın bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedeleyen bir durumun söz konusu olmadığını sonucuna varmış ancak IOC ve CAS arasındaki bağın IOC’nin taraf olacağı herhangi bir ihtilafta CAS’ın bağımsızlığının tartışılmasına neden olacağı da belirtmiştir. Bu karar üzerine 22 Haziran 1994 tarihinde Paris Anlaşması olarak bilinen anlaşma ile ICAS olarak bilinen Uluslararası Spor Tahkim Konseyi kurulmuş ve bu konsey CAS’ın idare ve finansmanını üstlenmiştir. Böylece IOC ve CAS arasındaki organik bağ tamamen sona ermiştir (KOÇAK, 2007: 61).

başvurma yolu açılmıştır. Bu da ülkemiz sporunun uluslararası anlamda spor yapılanmasına uyumu açısından önemli ve olumlu bir gelişmedir.

Uluslararası düzeyde de tahkim kurullarının var olduğu düşünüldüğünde, spor kendine has kurallarına uygun kararların hızlı bir şekilde alınabilmesi için tahkim kurullarının gerekliliği açıktır. Spor yapan, spora ilgi duyan herkes spor ile hukuk arasındaki ilişkinin farkındadır. Çünkü her sportif faaliyetin bir teşkilatı, her yarışmanın kendine özel kuralları vardır ve bunlar o sportif branşın var olmasını sağlarlar. Bu kurallar sadece, ilgili spor organizasyonunun üst düzeyi tarafından belirlenir ve gerektiğinde değiştirilir. Bu noktada başka hiçbir kurum veya kuruluşun müdahalesi söz konusu olmamalıdır.

Kaynakça

- AKINCI, Z. (2000), “Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi”, İzmir Barosu Yargı Reformu Sempozyumu.
- ÇELİKTAŞ, İ. (2000), Milli ve Milletlerarası Tahkim Karşılaştırması.
- ÇOLAKOĞLU, T. “Spor Federasyonlarının Özerkleşmeleri Ve Hukuksal Boyutunda Spor Hukuku Gereksinimleri” Kadir Has Üniversitesi Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Spor Hukuku Sertifika Programı Bitirme Tezi, (http://www.turkhukusitesi.com/makale_700.htm)
- ERKİNER, K. (2002). “Spor Hukukunun Tanımı, Araştırma Yöntemleri, Devletler üstü Teşkilatları, Rolü, Gelişmiş Ülkelerdeki Eğitimi”, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı, Antalya.
- ERKİNER, K. (2006),Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi C.A.S., Açıklamalı İngilizce Türkçe Mevzuatı, İstanbul: Nobel Yayınları.
- GENÇ, D. A. (1998), Spor Hukuku, İstanbul.
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Yüksek Kurumu Kanun Tasarısı Taslağı.
- ÖNEN, E., (1998) “Hakem Kararlarının Temyizi ve Hakemlerin Direnme Yetkisi”, M.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi Özel Sayı, c.19, s. 1, s.297.
- KADİRBEYOĞLU, İ. (1996), “Futbol Hukuku Tahkim Usulü ve Tahkim Kurulu Kararları” Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları.
- KOÇAK, T.E. (2007), Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu, Ankara: Seçkin Yayınları.
- ŞANLI C., EKŞİ N. (2000), “Uluslararası Ticaret Hukuku”, İstanbul: Beta Yayınları.
- Türkiye Futbol Federasyonu’nun Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Ana Statü, 2005, <http://bim.tff.org/talimatlar/anastatu.doc>
- ÜÇİŞİK F. (1999), “Sporda Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- YURTCAN E.(2002), “Ulusal ve Uluslararası Boyutta Futbol Hukuku - Yeni Gelişmeler” 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı, Antalya.